

Tekniska nämnden

Motion. Energieffektiviseringar inom VA-område

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att motionen anses besvarat och att VA-avdelningen tar med sig förslaget i framtida planering.

Sammanfattning

Motion har inkommit där Centerpartiet Gotland yrkar:

- Ökat tempo och prioritering kring energieffektiviseringsarbete inom VA-området, med tillhörande tillräcklig prioritering i Region Gotlands kommande investeringsbudget.

Syftet med motionen att öka tempot och prioriteringar kring energieffektivisering inom VA-området är högst aktuell och en förutsättning för att fortsatt uppnå en hållbar vattenproduktion på Gotland samt uppnå Region Gotlands klimat- och energieffektiviseringsmål.

VA-avdelningen arbetar idag brett kring frågan och med ett antal olika infallsvinklar, både rent tekniskt men också kring beteendemönster:

- Under 2022 har VA-avdelningen tillsammans med Rejlers genomfört energiutredningar för ett antal reningsverk, distributionsanläggningar samt avloppsreningsverk.
- En energisammanställning för samtliga fastigheter har genomförts under 2023 där det bl.a. framkommit att undermätning bör utvärderas. Riktlinjer kring undermätning för nyproduktion ska utarbetas.
- Driftoptimering av Kvarnåkershamn har genomförts vilket resulterat i stora energibesparingar.
- Successiv kommer all fastighetsbelysning bytas ut mot LED-belysning.
- VA-avdelningen kommer fortlöpande arbeta med kommunikationskampanjer för att minska vattenförbrukning på Gotland.

Bedömning

Syftet med motionen att öka tempot samt prioriteringar kring energieffektivisering inom VA-området är högst aktuell, både utifrån Region Gotlands klimat- och

energieffektiviseringsmål, ett energikostnadsperspektiv samt ur ett lokalt och regionalt samhällsperspektiv.

Ökade energipriser ger ökat incitamenten att minska energikonsumtionen. Under 2022 har VA-kollektivet, liksom fastighetsförvaltningen, utfört ett antal energiutredningar tillsammans med Rejlers. Det för att kartlägga energibesparande investeringsåtgärder vid befintliga vatten- samt avloppsreningsverk. De åtgärder som rekommenderas var exempelvis byte av matarskruvar, distributions- samt lyftpumpar, samtliga med goda avskrivningstider. VA-avdelningen kommer vidare se över och ta fram åtgärdsplaner.

För att ytterligare möjliggöra kommande riktade energiutredningar har VA-enheten påbörjat en energisammanställning för samtliga fastigheter. Det med syfte att få ett entydigt helhetsperspektiv över elkonsumtionen för anläggningar samt processtekniker. Arbetet har påvisat att undermätning av elförbrukning i dagsläget saknas, vilket utgör ett viktigt verktyg för kommande reinvesterings samt energieffektivisering projekt. Det saknas också ett fastighetssystem för enkel förvaltning och löpande energiuppföljning.

Undermätning innebär att man mäter i ett antal punkter under huvudmätaren och på så sätt får en bättre precision. Undermätning ger möjlighet att härleda den totala elförbrukningen direkt till dess förbrukare vilket frambringa förutsättningar för en mer fördelaktig energieffektivisering. Med undermätning blir det exempelvis möjligt att urskilja hur mycket en specifik pump förbrukar. Åtgärden förväntas säkerhetsställa att genomförda investeringar och reinvesteringar ger en kostnadseffektiv energieffektivisering.

Ett arbete vars syfte att ta fram riktlinjer gällande undermätning vid nyproduktion samt att installera undermätning i befintliga anläggningar ska därför initieras. I ett första steg kommer undermätning vid en specifik anläggning genomföras för att sedan möjliggöra utvärdering av undermätningens syfte samt resultat.

Ett annat viktigt område inom energieffektivisering är att optimera driften på befintliga anläggningarna, det för att kunna tillgodose ökad nytta av befintliga energianvändningen. Bräckvattenverket i Kvarnåkershamn är ett föredömligt exempel där ett omfattande optimeringsarbete fortgår och resulterat i en energieffektivisering på 25 procent, jämfört med 2020.

I enlighet med EU:s RoHS-direktiv gällande utfasning av lysrör innehållande kvicksilver kommer VA-avdelningen genomföra en översyn över befintliga lysrörsarmaturer för att byta ut, alternativt konvertera till LED-belysning. LED-belysning förbrukar upp till 90 procent mindre energi vilket kommer minska förbrukningen kopplad till belysning avsevärt.

VA-avdelningen förvaltar idag 236 fastigheter vilket medför att arbetet att energieffektivisera kommer behöva ske över tid. Som motionen lyfter finns det en stor potential att minska energiförbrukningen genom att energieffektivisera. För att den tekniska energieffektiviseringen ska uppnå god kostnadseffektivitet och för att säkerhetsställa att framtida investeringar inom energieffektivisering skapar största möjliga effekt krävs ett omfattande förarbete samt datainsamling. Detta arbete kommer ligga till grund för utfallet av framtida energieffektiviseringarna. Ett första steg i detta arbete har påbörjats och hur arbetet kommer fortlöpa framöver har lyfts i skrivelsen.

För att ytterligare öka tempot och prioritera energieffektiviseringsarbetet kommer det krävas att de interna resurserna omfördelas. Idag avsätts stora resurser för att uppnå befintlig VA-plan. Det parallellt med att skapa förutsättningar för den politiska inriktningen kring en årlig nybyggnation av 500 bostäder. Även klimatanpassningsåtgärderna kommer att kräva ytterligare resurser (för det som ännu inte tagits upp i befintlig planering). Att omfördela resurser för att ytterligare påskynda det pågående energieffektiviseringsarbetet kommer få effekter, både för att uppfylla VA-planen samt nybyggnation av bostäder.

Energieffektiviserade åtgärder är vid genomförandet också kapitalintensivt trots att de på sikt generera en lägre driftkostnad. Det medför att en ökad takt kring energieffektivisering betingar ett ökat investeringsbehov.

Barn- och genusperspektiv – Region Gotland och Teknikförvaltningen har ett stort ansvar att bedriva en verksamhet som håller sig inom de planetära gränserna. Genom en hållbar energianvändning säkerhetsställs att verksamheten inte belastar ekosystemtjänsterna mer än nödvändigt vilket skapar förutsättningar för kommande generationer.

Landsbygdsperspektiv – Genom att ytterligare avsätta mer resurser till att energieffektivisera kommer resurser behöva omfördelas vilket kommer påverka hur VA-planen uppfylls samt målet om en ökad bebyggelse.

Ekonomisk konsekvensanalys – Om investeringar i energibesparande åtgärder genomförs på ett kostnadseffektivt sätt utgör det ett viktigt verktyg för att uppnå framtida ekonomiska kostnadsbesparingar. Generellt ökar kostnaderna genom en medveten prokrastinering, därför finns det starka ekonomiska incitament att genomföra dessa investeringar idag. Världsläget med instabila energipriser skapar också incitament för att effektivisera energianvändningen. Dock är tekniska energieffektiviserande åtgärder kapitalintensiva.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Teknikförvaltningen, daterad 2023-08-16

Motion om energieffektivisering, daterad 2023-02-20

Teknikförvaltningen

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till

Regionstyrelsen ref RS 2023/381